

**Brüsszeli dialógus, az állandósult
koszovói (ál)válságok keretrendszere**

Brussels Dialogue, the Framework
for the Constant (Pseudo)crises in Kosovo

ÁRMÁS JULIANNA

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Németh Ferenc

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

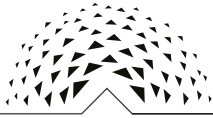
Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Ármás Julianna, 2022.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2022.67>

Öszefoglalás: 2022 nyara óta a nemzetközi közösség figyelme újra fokozottan Koszovóra szegeződik, ahol technikai kérdések sorozatos biztonságiasításával gerjeszt válságot a belgrádi és pristinai vezetés. Valódi válságokról ugyanakkor nem beszélhetünk, az eskaláció egyik félnek sem érdeke, s inkább a média nagyítja fel az eseményeket. A válsághelyzetekre adott (rész)megállapodások az Egyesült Államok és az Európai Unió érdemei, mediálásukkal a felek újra tárgyalóasztalhoz ültek. Ezen pozitív közegre (is) épít az ún. német–francia javaslat, mely további kompromisszumok felé közelítené Koszovót és Szerbiát. Nyitott kérdés marad azonban, hogy egy elvi megállapodás aláírása felfrissítheti-e a brüsszeli dialógust, különös tekintettel Koszovó helyére a szerb és (koszovói) albán nacionalizmusokban.

Kulcsszavak: Koszovó, Szerbia, Belgrád–Pristina-párbeszéd, Európai Unió, Nyugat-Balkán

Abstract: *Since the summer of 2022 the international community's attention has been once again focused on Kosovo, where Belgrade and Pristina have been creating a crisis by repeatedly securitizing technical issues. However, there are no real crises, escalation is not in the interest of either side and the media is exaggerating events. The (partial) agreements on crisis situations are the merit of the United States and the European Union, and their mediation has brought the parties back to the negotiating table. The so-called German–French plan, which would bring Kosovo and Serbia closer to further compromises, (also) builds on this positive climate. It remains an open question, however, whether the signing of an agreement in principle could refresh the Brussels dialogue, in particular with regard to Kosovo's place in Serbian and (Kosovar) Albanian nationalisms.*

Keywords: Kosovo, Serbia, Belgrade–Pristina Dialogue, European Union, Western Balkans

BEVEZETÉS

2022. augusztus eleje óta Koszovó (ismét) a Nyugat-Balkán egyik gyújtópontjává vált, mikor is az észak-koszovói szerbek blokád alá vontak két határátkelőhelyet Szerbia és Koszovó között, tiltakozásul a Pristina által bevezetni kívánt [intézkedésekre](#). Az eskaláció veszélye akkor elhárult, köszönhetően az Egyesült Államok és az EU aktív közreműködésének a felek között, ugyanakkor a feszültséget valójában nem tudták enyhíteni határidők kitolásával. Ezen forgatókönyv nem csak az augusztusi határblokád alkalmával játszódott le, az elmúlt években, illetve azóta többször is tapasztalható volt. Válságról válságra halad az Európai Unió (EU)

égisze alatt működő brüsszeli dialógus, amelyet a Szerbia és Koszovó közötti kapcsolatok normalizálásnak céljából hívtak életre, s amely csupán részmegállapodásokkal tudja elkerülni adott konfliktus kiszélesedését.

Jelen elemzésben felidézzük a több mint tíz éve működő brüsszeli dialógus célkitűzéseit és annak folyamatát, hogyan vált egy kompromisszumos megoldás akadályává. Ezután értékeljük az elmúlt hónapok koszovói (ál)válságait, kitérünk azok okaira és céljaira. Végül áttekintjük, kaphat-e új lendületet a Belgrád-Pristina párbeszéd az ún. német–francia tervvel.

A BRÜSSZELI DIALÓGUS ÉVEI

A 2011. március 8-án indított és 2012 októbere óta a legmagasabb politikai szinten működő Belgrád–Pristina-dialógust az Európai Unió hívta életre. Mivel látható volt, hogy politikai megoldásra vagy Koszovó függetlenségének szerb elismerésére nincs esély, a kapcsolatok normalizálásán túl a függetlenség nyomán előálló gyakorlati problémák kezelése volt a cél, melynek köszönhetően a koszovói állampolgárok jogbiztonsága és életminősége javulhat. A dialógus kezdeti szakaszában ezen célkitűzéssel összhangban számos technikai jellegű megállapodás született a felek között (pl. szabad mozgás, energiaszolgáltatás, integrált határellenőrzés), melyek közül azonban már nem mindegyiket ratifikáltak a nemzeti parlamentek, ezzel is jelezve a dialógus politikai támogatottságának hiányát. 2012-től a tárgyalások „átpolitizálódtak”, melynek során a felek maximalizálták egymást kizáró céljaikat és érdekeiket. Pristina a függetlenség teljes körű elismerését várja Belgrádtól, míg Szerbia többek között a 2013-as és 2015-ös brüsszeli megállapodásokban megfogalmazott Szerbtöbbségű Önkormányzatok Szervezetének – a továbbiakban SZÖSZ – (*Zajednica srpskih opština/Asociacioni i Komunave Serbe*) létrehozását várja el.

A Szerbtöbbségű Önkormányzatok Szövetségének létrehozása lényegében a sarokpontjává vált a tárgyalásoknak. A már idézett 2013-as megállapodás kimondta annak létrejöttét, míg a 2015-ös dokumentum a szövetség struktúrájáról és hatályáról rendelkezett. A megállapodások értelmében a Koszovó területén található tíz szerbtöbbségű járás (Leposavić, Zvečan, Zubin Potok, Észak-Mitrovica, Gračanica, Novo Brdo, Parteš, Štrpce, Klokot és Ranilug) kapna területi-közigazgatási alapon extra jogosítványokat. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy Belgrád a SZÖSZ létrehozása után sem ismerné el a függetlenséget – melyet a francia–német javaslat is alátámaszt, amelyről később szólunk –, a koszovói fél pedig a jogosítványok megadását csak az elismerés után venné számításba. A létrehozást nehezíti, hogy a koszovói Alkotmánybíróság 2015-ben [kimondta](#), hogy a megállapodás egyes pontjaiban megfogalmazott alapelvek – vagyis a SZÖSZ végrehajtó jogosítványokkal való felruházása – „nem felelnek meg az Alkotmány szellemének”. A politikai akarat hiányát erősíti a félelem, hogy egy szecesszióra törekvő Republika

Srpska jönne létre Koszovón belül. Időről időre felmerül a [területcsere](#) ötlete is a SZÖSZ problémájának, illetve tágabb értelemben a szerb–koszovói kérdésnek az áthidalására – a diskurzus szintjén, hivatalos (nyilvános) dokumentum nem született – Észak-Koszovó és a szerbiai, többségében albánok lakta Preševo-völgy között, azonban ennek realitása csekély, valós politikai és társadalmi támogatottságot nem élvez. Általánosságban elmondható, hogy a Nyugat-Balkán etnikumközi konfliktusaira nem kínál megoldást a területcsere vagy a [határmódosítás](#); a térség etnikai és államhatárai sosem estek egybe, a problémák forrása pedig döntően strukturális jellegű.

Az Európai Unió álláspontja szerint a Belgrád–Pristina-dialógusnak egy, mindkét fél által elfogadott, nemzetközi jogilag kötelező érvényű megállapodással kell zárulnia. Aláhúzendő, hogy az EU ezalatt nem Koszovó függetlenségének Szerbia általi elismerését érti, illetve a dialógus sikeres lezárása nem jár automatikusan a két ország uniós tagságával sem. Ugyanakkor Koszovó a dialógus végét a kölcsönös elismerésben látja, a koszovói politikai színtér egységes ebben az álláspontban. Az elmúlt évek tapasztalata azt mutatja, hogy a normalizációs folyamat akkor működött dinamikusan, amikor technikai jellegű megállapodások születtek, viszont ahogy a tárgyalások politikai színezetet kaptak (lényegében 2013–2015 környékén), a felek részéről már nem mutatkozik kompromisszumkészség. A másik hajlandóságának hiányára mutogatás a hazai közvélemény előtt maximum politikai tőkét kovácsol Belgrád és Pristina számára egyaránt, míg a már aláírt vagy újabb megállapodások implementálása politikai kockázattal vagy a feszültség kiéleződésével jár, mint ahogy azt a 2022 augusztusi események is megmutatták.

FORRÓ NYÁR, NYUGTALAN ŐSZ

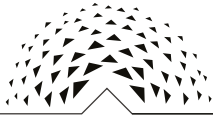
A koszovói szerbek 2022. július 31-én blokád alá vontak két határátkelőhelyet (Jarinje és Brnjak) a szerb–koszovói határon, és barikádokat állítottak fel az oda-vezető utakon, tiltakozásul az augusztus 1-jén érvénybe lépő viszonyossági határozat és a rendszámátlák szeptember 30-áig kötelező cseréje ellen. A határozat kimondta, hogy minden olyan személy, aki a szerb hatóságok által kiállított személyazonosító okmányával kíván belépni Koszovó területére, egy 90 napig érvényes be- és kilépési dokumentumot fog (ingyenesen) kapni, illetve a Szerbia vagy a Belgrád által felügyelt, Koszovó területén működő párhuzamos szerb struktúrák által kiadott rendszámátlákat (KS vagy PR, KM, DA, UR stb.) az egységes „RKS” jelzésűre kötelező cserélni októbertől, addig a 2021 őszén kieszközölt [matricarendszer](#) marad érvényben. Ezek alapján az észak-koszovói szerbeknek is át kell térniük az „RKS” jelzésű rendszámokra a Szerbia által kiadottak helyett, melyek Koszovó tartományi, valamint UNMIK irányítás alatti időszakából maradtak fent, a függetlenség kikiáltása óta pedig ezekkel is jelezve az elismerés megtagadását. A probléma alapvetően technikai jellegű, de tágabb értelemben Koszovó mint szuverén állam szimbólumainak Szerbia részéről történő elfogadtatásáról szól. Július 31-én

megszólaltak a vészjelző szirénák a főként szerbek lakta négy észak-koszovói járásban, illetve néhány helyen lövöldözések hallatszottak a koszovói rendőri egységek irányába, de sebesülés nem történt. A kibontakozó válságra a nemzetközi közösség rendkívül gyorsan reagált. Kifejezetten az Egyesült Államok (Jeffrey Hovenier pristinai nagykövet egyeztetést folytatott Albin Kurti koszovói miniszterelnökkel) és részben az Európai Unió (Josep Borrell, az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője) hathatós nyomásgyakorlásának köszönhetően a koszovói kormányfő bejelentette, hogy amennyiben feloldják a blokádot, úgy a viszonzásig intézkedés hatályba lépését 30 nappal elhalasztják.

Az események előzménye, hogy 2011-ben a Belgrád–Pristina-dialógus keretében Koszovó és Szerbia megállapodást kötött a szabad mozgásra vonatkozóan, ez többek között tartalmazta a rendszámotlanság kölcsönös elismerését és a be- és kilépési dokumentumok kiállítását. Szerbia ezek alapján engedélyezi a koszovói állampolgárok belépését Szerbia területére, a rendszertáblákat azonban – fizetség ellenében – továbbra is le kell cserélniük. 2021 szeptemberében hasonló barikádokat emeltek a koszovói szerbek, szintén az „RKS” jelzés bevezetése ellen, akkor az EU közvetítésével megegyeztek a felek, és bevezették az ideiglenes [matricarendszert](#), amíg megállapodásra nem jutnak egy fenntartható rendszerről. Ismerve Kurti reciprocitást fókuszba helyező politikáját, a szóban forgó intézkedések (újfént) hatályba helyezésére tett kísérletek nem voltak meglepőnek nevezhetők.

Elkerülve a 2022. szeptember 1-jei határidővel járó újabb blokádot, az EU és az USA diplomáciai megoldást sürgetett a dialógus keretében. Ezért Lajčak és Gabriel Escobar, az USA nyugat-balkáni különmegbízottja is Belgrádba, majd Pristinába utazott azzal a céllal, hogy közelebb hozza a feleket egy kompromisszumos megoldáshoz. A nemzetközi nyomásnak köszönhetően augusztus 27-én (rész) [megállapodás](#) született, amelynek értelmében Szerbia eltörli a koszovói állampolgárok számára a be- és kilépési dokumentumok kiállítását, így a személyazonosító igazolvány elég lesz a határátlépéshez. Koszovó ezzel egyetemben beleegyezett abba, hogy nem vezet be ezen okmányok kiadását a szerb személyigazolvánnyal Koszovó területére belépők részére. Fontos, hogy csak a személyazonosító igazolványok esnek a megállapodás hatálya alá, a koszovói útleveleket továbbra sem ismeri el Szerbia, illetve az észak-koszovói szerbek saját okmányaikkal továbbra sem tudnak belépni Koszovóból Albániába és Észak-Macedóniába. A rendszámotlanság ügyében pedig továbbra sem jutottak konszenzusra a felek, amely előrevetítette a novemberben folytatódó eseményeket. Pristina a rendszámotlanság ügyben próbálta ösztönözni a koszovói szerb lakosságot pénzjutalommal és adóvisszatérítéssel, illetve novemberből háromlépcsős [rendszer](#) vezettek be a csere előkészítésére. Először csak megrovást kaptak a szerb rendszámot használók, majd pénzbírságot (150 euróig), ezután 2023 áprilisától kobozták volna el a szerb rendszámú járműveket.

November elején az észak-koszovói négy járásban élő szerbek [kivonultak](#) a koszovói (központi) állam- és közigazgatási intézményekből, így a rendőrségi, igazságszolgáltatási szervekből, de lemondtak a polgármesterek, illetve az önkormányzati és parlamenti képviselők is, illetve Goran Rakić, a Szerb Lista (*Srpska lista*)

elnöke is [lemondott](#) miniszteri tisztségéről. A lemondási hullám a párt által szervezett találkozó után kezdődött, azonban a belgrádi vezetés elutasította azon vádakát, hogy az ő utasításukra hagyták el az intézményeket. Az események közvetlen kiváltó oka az észak-koszovói rendőrség regionális igazgatójának felfüggesztése volt, aki ellenállásra szólított fel a november elsején életbe lépő, rendszámtáblák cseréjére vonatkozó határozat végrehajtása ellen. Tartva az újabb eszkalációtól, a nemzetközi közösség ismét aktivizálta magát, hiszen a „kivonulás kártyával” a miniszterek és a parlamenti képviselők ugyan éltek már, de a bírók vagy a rendőrség nem. Ez a helyzet pedig a brüsszeli dialógus egyik legnagyobb eredményét, az északi területek integrációját ásta alá. Fontos látni, hogy a rendőrség pozíciói is megüresedtek, melynek következtében olyan biztonsági [vákuum](#) keletkezett, amelyet sem a KFOR, sem az EULEX nem tölthet be mandátumuk szerint. Egy [sikertelen](#) tárgyalási kör után november 23-án [megállapodás](#) született Brüsszelben. Ennek értelmében Koszovó felhagy a rendszámtáblák lecseréltetésével, Belgrád pedig a koszovói járások jelzéseivel kiadott rendszámtáblák kiadásával. Aleksandar Vučić szerb elnök viszont már ekkor [jelezte](#), hogy az észak-koszovói szerbek csak akkor térnek vissza az intézményekbe, ha a SZÖSZ teljesül; tehát a konfliktus lezárásáról nem beszélhettünk.

A december újabb (ál)válsággal kezdődött Észak-Koszovóban, miután egy egykori koszovói rendőrt letartóztattak az észak-mitrovicai önkormányzati választási bizottsági irodák elleni támadás gyanújával. Leposavić, Zvečan és Zubin Potok településeken hat [barikádot](#) emeltek a helyi szerbek, előtte az EULEX Kosovo missziójának egy járőrét támadás érte. A feszültség ezeket megelőzően már fokozódott az észak-koszovói négy településre kiírt időközi választások kapcsán – mivel ott mondtak le a polgármesterek –, viszont a Szerb Lista kijelentette, hogy nem vesz részt a választásokon. A választásokat Vjosa Osmani elnök 2023 áprilisára halasztotta a nemzetközi közösség nyomására, illetve a koszovói albán és a Szerb Lista mellett működő, marginális koszovói szerb pártokkal történt egyeztetés után. Koszovó egyoldalú kompromisszumkészsége ezúttal nem oldotta meg a helyzetet, a blokádok fent maradtak, a nemzetközi médiavisszhang pedig újfent háborús helyzetről beszél. Koszovó december 15-én ilyen körülmények között adta át hivatalos uniós tagfelvételi [kérelmét](#); az észak-koszovói (ál)válság fenntartása negatívan hat az ország európai uniós és nemzetközi megítélésére.

MILYEN CÉLT SZOLGÁLNAK A SOROZATOS (ÁL)VÁLSÁGOK?

Az elmúlt hónapok blokádjait a korábbiakból kiindulva sem nevezhetjük meglepőnek. A koszovói szerbek általános eszköze a blokád nemtetszésük vagy ellenállásuk kifejezésére, de gyakori a szirénák alkalmazása vagy szerb katonai helikopterekkel folytatott erődemonstráció is. A 2021. szeptemberi eseményekre

(vagyis a rendszám táblák miatt kialakult feszültség első „felvonására”) már utaltunk, de megemlítendő a 2019. tavaszi észak-koszovói razzia, de akár a 2017-es [vonatincidens](#) is ide sorolható. Ezek, hasonlóan az augusztusi blokádhoz, rövid határidőn belül megoldódtak, ami alátámasztja, hogy nem egyedi esetről van szó, hanem egy bevált stratégiáról. Ezt megerősíti, hogy a blokádokat a helyi szerb szervek nagyon rövid idő leforgása alatt állítják fel, mely arra enged következtetni, hogy bevett forgatókönyvvel rendelkeznek. Hozzátehetjük, hogy Aleksandar Vučić szerb elnök már június végén az események biztonságiasításába kezdett; a koszovói intézkedések bevezetése előtt egy hónappal úgy [fogalmazott](#), hogy a rendszám táblák lecseréltetése a koszovói szerbek kiutasítását célozzák, és október elsejéig általános támadást terveznek a helyi szerb közösség ellen. A legutóbbi, decemberi blokád előtt Petar Petković, a Koszovó-ügyi Iroda igazgatója közölte, hogy Belgrád ezer fős biztonsági erő [„visszaküldését”](#) fontolgatja az ENSZ BT 1244-es határozatának¹ értelmében, mivel a koszovói rendőrség nem szerb egységei érkeztek Mitrovica területére. Petković [hozzátette](#), hogy „nem engedjük népünk újabb kiűzését [Koszovóból]”. A BT határozat 2. melléklete [kimondja](#), hogy szerb és (jugoszláv) erők térhetnek vissza a nemzetközi misszióval való kapcsolattartás, aknamentesítés, örökségvédelem és a kulcsfontosságú határátkelőhelyek működtetése céljából. Ehhez azonban a KFOR és az ENSZ BT hozzájárulása szükséges, továbbá felszerelésük, feladatuk, visszatérésük menetrendjét szigorúan ellenőriznék. Gabriel Escobar, az USA nyugat-balkáni különmegbízottja [kijelentette](#), hogy az Egyesült Államok kategorikusan ellenzi a szerb erők visszatérését, és biztonsági garanciát vállal Koszovóért.

Ismerve a szerb–koszovói konfliktus körülményeit, valódi válságról nem beszélhetünk/beszélhetünk. A felek közötti provokációról van szó, ugyanakkor egyik félnek sem érdeke a konfliktus eszkalációja, inkább cél, hogy az a diskurzus része maradjon. Az elmúlt évek tapasztalata azt mutatja, hogy nincs politikai akarat a Belgrád–Pristina-dialógus lezárására, a status quót a döntéshozók fenntartják, amíg abból politikai tőkét tudnak kovácsolni, ehhez pedig Belgrád (egyik) eszköze a koszovói szerb közösség politikai célokra való felhasználása. Ez odáig sikeres, míg a politikai vezetés biztonságiasítani tudja az eseményeket; nacionalista retorikával, dezinformációval, hisztériakeltéssel az érzelmek felkorbácsolása továbbra is működik. Itt jegyzendő meg, hogy a politikai célokat könnyíti Koszovó helye a szerb és (koszovói) albán nacionalizmusokban; mindkét nép eredetmítosza Koszovó köré épül.

Nem mehetünk el a nemzetközi médiavisszhang mellett sem, amely valójában felelős az események „válságként” való közvetítésében. Az ukrajnai háború jelentette háborús percepciót kihasználva kritikai meglátás nélkül vonnak párhuzamot a médiumok az események között, holott Koszovó esetében nincs akut konfliktus vagy újdonság. Itt említenünk meg az orosz és ukrán [Telegram-csatornákon és a Twitteren](#) terjedő álhírek sebesültekről, mozgósításról vagy katonai beavatkozásra

1 A 1244-es, hatályban lévő ENSZ BT-határozat a koszovói háborút (1998–1999) zárta le és vezette be a nemzetközi területi igazgatás modelljét Koszovóban.

való buzdításról. Ugyan Oroszországnak sem érdeke egy újabb front megnyitása, de ezzel egyrészt megosztja a nemzetközi közösség figyelmét az Ukrajna-fókuszról, másrészt külön erőforrás mozgósítása nélkül kérdőjelezi meg a régió stabilitását, illetve az USA és EU szerepét. Elrettentő erőként (is) szolgál a NATO KFOR (Kosovo Force) missziója, melynek reakcióit a média a legtöbb esetben szintén felkapja. Az ENSZ BT 1244-es határozatával létrehozott béketámogató misszió feladata a biztonsági helyzet garantálása, ennek megfelelően adták ki például augusztusi nyilatkozatukat, hogy készek [beavatkozni](#), amennyiben az veszélybe kerül. Ugyanakkor ezt a megfelelő helyiértéken kell kezelni, az incidensek kapcsán ez a bevett eljárás. Beszédes, hogy a legutóbbi blokádokra már nem is érkezett reakció a missziótól.

(FEL)FRISSÍTETT BELGRÁD–PRISTINA-DIALÓGUS

Ahogy már utaltunk rá, minden egyes válságepizódnál a nemzetközi közösség, azaz az Egyesült Államok és az Európai Unió illetékes diplomatái aktivizálták magukat. Felszólították a feleket, hogy tartózkodjanak minden olyan lépéstől, amely további feszültséghez vezet, de ami fontosabb, tárgyalóasztalhoz tudták ültetni a belgrádi és pristinai vezetést. Aláhúzendő, hogy a 2022 augusztusi (rész)megállapodás (a ki- és beutazási okmányok eltörlése) volt az első epizódja a brüsszeli dialógusnak Kurti (második) hivatalba lépése óta, mikor is a felek megállapodtak egy kérdésben, amelyet be is tartottak (korábban [energiaügyben](#) született meg egyezés). Azon túl, hogy a megállapodás valamelyest kimozdította a Belgrád–Pristina-dialógust annak tetszhalott állapotából, több szempontból is jelentőség-teljes – még ha minden vitás pontot nem is érintett. Egyrészt évek óta az első olyan megállapodás, amely az állampolgárok életminőségéhez járul hozzá, másrészt a Kurti által képviselt reciprocitáspolitika sikereként volt értékelhető, amely előrevetítette a dialógus további tárgyalási stratégiáját.

Ugyan még mindig válságról válságra haladnak a tárgyalások, az augusztus óta mutatott aktivitás a nemzetközi közösség részéről, illetve a felek hajlandósága az egyeztetésre előfutára lehet egy hosszú távú megoldásnak is. Erre a légkörre (és a [berlini folyamat](#) újraindulására és sikereire, továbbá az ukrajnai háború miatt Oroszország szerepének esetleges halványodására), próbál építeni a hírekben néhány hónapja megjelent német–francia javaslat, melynek pontos tartalmát azonban a közvélemény nem ismeri, arra különböző nyilatkozatokból, kiszivárgott változatokból következtethetünk. A vélhetően [legfrissebb](#) változat szerint a megállapodás kulcselemei a területi integritás és a határok sérthetetlenségének tiszteletben tartása, egymás állami jelképeinek elismerése, illetve a nemzeti kisebbségek védelme. Kölcsonös elismerésről nem szól a dokumentum, de ez a verzió már nem érinti Koszovó ENSZ-tagságának kérdését – ami a [korábbiakban](#) még szerepelt –, miszerint Szerbia nem gátolná azt. Mivel ez a passzus ellentmondana Szerbia alkotmányának, amely [kimondja](#), hogy Koszovó Szerbia integráns

része, várható volt a módosítás, hogy a felek elfogadják a szöveget. Ugyanakkor az ígéret, hogy Szerbia nem gátolná Koszovó nemzetközi szervezetekhez csatlakozását, megmaradt. Cserébe egy gyorsabb EU-integrációs útra léphetne Szerbia, és további pénzügyi hozzájárulást biztosítana a közösség. Kifejezetten a SZÖSZ létrehozását nem említi a dokumentum, de az utolsó rendelkezésének értelmében minden korábbi megállapodást végre kell hajtani.

A Szerbia által hangsúlyozott „kompromisszumos megoldás” felé a koszovói fél (is) elmozdult a rendszám-tábla ügy lezárásával, illetve a választások elhalasztásával. Ezzel a belgrádi vezetés szorult a sarokba, viszont ezzel párhuzamosan megemlítendő, hogy a reciprocitás-politika is kétélű fegyver. Kijelenthető, hogy a SZÖSZ látható közelségbe került, mivel ragaszkodhat a viszonyosági intézkedésekhez a pristinai vezetés, de akkor nekik is engedni kell, ami a szerb többségű önkormányzatok szövetségre lépését jelentené, amit mind az USA, mind az EU szorgalmaz. Tekintettel az elmúlt hónapok tárgyalássorozatára, a német-francia javaslat elfogadása nem zárható ki; az elvi nyilatkozattal pedig új lendületet kapna az EU brüsszeli dialógusa, közelebb kerülve a jogilag kötelező érvényű megállapodáshoz a kapcsolatok normalizálásáról. Marginálisan utaltunk Koszovó identitáskonstruáló szerepére, amely megkérdőjelezi, hogy a szerb és a koszovói vezetés képes-e „eladni” a belpolitikai szintéren egy ilyen megállapodást, mikor a technikai kérdéseket is biztonságosítják.

KONKLÚZIÓ

Koszovó függetlensége visszafordíthatatlan. Ezt Szerbia is tudja, az észak-koszovói járások kivételével hallgatólagosan pedig már beismerte egykori tartományának elszakadását. A kapcsolatok normalizálása továbbra is az EU által biztosított tárgyalási keretek között lehetséges, ugyanakkor kérdés, hogy a közösség tud-e elég motivációt biztosítani ehhez, illetve a politikai akarat megvan-e a felek részéről, akik – láthatólag – technikai kérdésekből generálnak válságokat. A közelmúlt gyakorlata mindemellett arra is rávilágított, hogy a dialógus működéséhez továbbra is szükséges az USA támogatása, az EU nem tud normatív szereplő lenni. Jelenleg az látható, hogy a bilaterális logika és a konfliktusos helyzet fenntartásából származó politikai tőke felülírja az együttműködést. Ismerve Koszovó identitáskonstruáló szerepét a szerb és (koszovói) albán társadalmakban, továbbra is elnyújtott konfliktus várható, még ha a német-francia elvi nyilatkozatot alá is írják a felek.